

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 11.

LETNIK XXIX.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 11. l. 1928.

NARODNI GOSPODAR

**GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.**

V LJUBLJANI, DNE 15. NOVEMBRA 1928.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA:

Dr. J. B.: Živinorejske zadruge. — A. Obersne: O mlekarstvih zadrukah. — Taksna prostost za zadolžnike. — Vprašanja in odgovori. — Zadrugištvo. — Gospodarstvo.

LJETNIK XIX.

STEV. II.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 11, I. 1928.

V a b i l o

k

izredni glavni skupščini

Zadružne zveze v Ljubljani,

registrirane zadruge z omejeno zavezo,

ki bo dne 13. decembra 1928, ob 10. uri dop.
v dvorani Zadržno gospodarske banke
v Mariboru.

Dnevni red:

1. Referata: a) o vinarskih in
b) o sadjarskih zadrukah.
2. Slučajnosti.

Dr. A. Korošec

predsednik.

§ 1. Zveznih pravil: Zvezina skupščina.
Zvezina skupščina je občni zbor zadruge in se
stoja iz odposlancev Zvezinih članic.

Vsako Zvezino članico zastopa na Zvezini skup-
ščini njen načelnik. Če pa ta pri Zvezini skupščini ni
prisoten, zastopa Zvezino zadruge pooblaščenec, ki se
izkaže s pravilno izdelanim pooblastilom načelstva
Zvezine članice. Ena oseba sme zastopati večjemu
10 zadrug.

Pooblastila. — Zadruge, ki ne bi poslane na
skupščino svojega odposlanca, prosimo, da pošljejo
pravilno podpisana pooblastila Zvezi, ki bo poskrbela
za zastopstvo.

*Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni
izrecno drugače določeno, velja določba: Ako
bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil
sklepan, vrši se pol ure kasneje na istem mestu
in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki
veljavno sklepa ne glede na število navzočih
članov.*

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice
v Breznu ob Dravi, r. z. z. n. z., se vrši v ponedeljek
dne 26. nov. 1928 ob 10. uri dop. v uradnih prostorih

v župnišču Brezno. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika
zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva in nad-
zorstva. 3. potrjen račun zaključka za l. 1927. 4. vo-
litev načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Izredni občni zbor Kmetijskega društva v
Zgornjem Brniku, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 25. nov.
1928 ob 16. uri popoldne v prostorih Ahčina. Dnevni
red: 1. volitev načelstva. 2. slučajnosti.

Izredni občni zbor Strojne zadruge v Dra-
gonji vasi — Mihovci, r. z. z. o. z., se bo vršil dne
2. decembra 1928 ob 13. uri v gostilni Fras v Mihov-
cih z dnevnim redom: 1. poročilo načelstva. 2. skle-
panje o odplačilu dolga. 3. sklepanje o zamenjavi
strojev. 4. sprememba pravil. 5. slučajnosti. Ako bi
ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepan,
vrši se eno uro kasneje drugi občni zbor, ki more
veljavno sklepati brez ozira na število udeležencev.

V. redni občni zbor Lončarske zadruge v
Filovcih, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 30. nov. 1928
ob 8. uri dop. v hiši št. 92. Dnevni red: 1. poročilo
načelstva. 2. odobritev računskega zaključka za leto
1927. 3. volitev načelstva. 4. slučajnosti.

Izvanredni občni zbor Hranilnice in posojil-
nice pri Sv. Kunigundi na Poh., r. z. z. n. z., se
vrši dne 9. decembra 1928 ob 9. uri dop. v posojil-
niški pisarni. Dnevni red: 1. sprememba pravil po
čl. 262 fin. zak. za l. 1922/23. 2. slučajnosti.

Občni zbor Stavbne zadruge v Lescah, r. z. z. o. z.,
v likvidaciji, se bo vršil dne 25. nov. 1928 v Lescah 16
ob 7. uri zjutraj. Dnevni red: 1. poročilo likvidatorjev.
2. določitev osebe, ki bo hranila knjige. 3. predlog
za izbris zadruge.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Les-
kovcih, r. z. z. n. z., se bo vršil v poslovnem prostoru
dne 26. novembra 1928 ob 16. uri s sledečim dnevnim
redom: 1. poročilo načelstva. 2. potrjen račun zaključka
za l. 1927. 3. poročilo o izvršeni reviziji. 4. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice Sv. Vid
pri Grobelnem, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 25. nov.
1928 ob 3. uri popoldne v sobi občinske pisarne.
Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem občnem
zboru. 2. odobritev rač. zaključka za leto 1927. 3. čit-
anje revizijskega poročila. 4. poročilo načelstva in
nadzorstva. 5. slučajnosti.

Izredni občni zbor Posojilnice za krajni ob-
čini Sladka gora in Ponikva, r. z. z. n. z., se vrši
25. novembra 1928, ob 8. uri dop. v uradnih prostorih
s sledečim dnevnim redom: 1. sprememba imena tvrdke.
2. sprememba omejitve zadržnega okolja. 3. spre-
memba pravil v svrhu dosege davčnih ugodnosti.
4. slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din. na leto, za pol leta 12.50 Din.
 Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Živinorejske zadruge.

(Referat dr. Basaja na izrednem občnem zboru.)

„Deželni odbor stoji na stališču, da je živinoreja najvažnejša panoga kmetijstva, ker nudi kmetu poleg gozda najsigurnejši dohodek.“ (Poročilo kranjskega dež. odbora o deželnih zgradbah in pospeševanju gospodarstva na Kranjskem v dobi od 1908—1913.)

Pomen živinoreje in deželni odbor.

Že pred vojno je pri nas prodrlo pričanje, da je živinoreja postala najvažnejša panoga kmetijstva, posebno še živinoreja v zvezi z mlekarstvom, katero poslednje je postalo že za številne naše kmetije poglaviti in redni mesečni vir dohodkov.

To stališče si je že pred vojno osvojila za naše kmetско gospodarstvo najvažnejša samoupravna oblast, tedajni deželni zbor in odbor. In po tem je deželni odbor kranjski vseskozi uravnaval svoje delo. Najbolje pričajo o tem številke, koliko je deželni odbor storil za govedorejo, koliko podpor razdelil za vzrejo telet in za napravo vzrejevališč za bike in telice, koliko je žrtvoval za povzdigo prašičereje in za rejo malih živali, koliko podpor razdelil posestnikom za izboljšanje hlevov, svinjakov, gnojišč in gnojnih jam, koliko se je tedaj napravilo za melioracijo pašnikov in planin, koliko se delalo za povzdigo mlekarstva. Mogli bi

danes, če gledamo to dobo nazaj in jo primerjamo s časi poprej pa s časi med vojno in po vojni, mogli bi jo opravičeno imenovati **zlato dobo naše živinoreje.**

Zato ni čuda, da se je tedaj hitro in močno razvila institucija živinorejskih zadrug, ki je tvorila temelj in pogoj za vse delo in za ves napredek na polju živinoreje.

Početek in razvoj živinorejskih zadrug.

Šele l. 1906 je ustanovil pok. župnik Tomaž Rožnik prvo živinorejsko zadrugo, to je bila „Živinorejska zadruga za selško dolino v Selcih“. Zadruga se je pod vodstvom razumnega in navdušenega živinorejca župnika Rožnika hitro in lepo razvila in je bila skozi desetletje pravi blagoslov za živinorejce Selške doline. Njegovemu vzgledu so sledile čez par let ustanovitve živinorejskih zadrug po vseh večjih krajih. L. 1909 imamo že 11 živinorejskih zadrug, l. 1910 29, l. 1911 49, l. 1912 63, l. 1913 67, l. 1914 66.

Zunanja in notranja pobuda.

Pobudo za ustanovitev in razvoj živinorejskih zadrug je gotovo dala Tirolska in Švica, kjer se je ravno vsled dela živinorejskih zadrug živinoreja tako lepo razvila in kamor so naši boljši gospodarji pa tudi Kranjski deželni odbor hodili kupovat plemensko živino pincgavske in simental-ske pasme.

Višek so dosegle živinorejske zadruge vsaj po številu, moremo pa tudi trditi, da po delu l. 1913, ko jih je bilo v Zadrugi zvezi včlanjenih 67, od teh 62 na Kranjskem, 5 na Štajerskem.

Ce se vprašamo, od kod, zakaj ta hitri razvoj, moramo gotovo predvsem reči, da je stvar bila tedaj takorekoč v zraku. Nismo mogli ostati gluhi in slepi za uspehe, ki jih je dosegla tirolska in švicarska živinoreja potom svojih živinorejskih zadrug s slavo pincgavske, simentalke in sive alpske živine.

Živeli so tedaj možje, ki so bili naravnost navdušeni za živinorejo, ki so delali v živinorejskih zadrugah bolj iz veselja do stvari kot radi dobička, bolj s srcem in navdušenjem kot z glavo in dobičkom.

Delo deželnega odbora.

Ali še važnejše kot to pa je drugo že uvodoma omenjeno dejstvo, da je tedanji deželni odbor posvečal povzdigi živinoreje posebno pozornost. Izobrazil, zbral in zaposlil je lepo število živinorejskih strokovnjakov, ki niso bili le temeljito naobraženi v svoji stroki, ampak so bili tudi vneti in vztrajni delavci in organizatorji. Poleg organizatorjev je deželni odbor stavil na razpolago tudi bogata sredstva. Tako je n. pr. na podporah za vzrejo telet bilo izplačano že leta 1911 K 30.112.—, v naslednjem letu 1912 je bilo v isto svrhu izplačanih že 4175 premij v skupnem znesku K 75.400. Leta 1913 se je že spomladi razdelilo 1610 podpor v skupnem znesku K 29.340.—.

Nič manj pomembni niso bili prispevki deželnega odbora za živinorejo, ki jih je dajal pri nakupu čistokrvne plemenske živine, zlasti bikov. Za drago ceno kupljene plemenske živali je oddajal rejcem običajno za polovično, redko za dvetretinsko ceno.

Deželni odbor je razdelil deželo v tri

pasemska okrožja: Gorenjsko za pincgavsko, Notranjsko za simentalno, Dolenjsko za sivo alpsko plemo.

Zanimanje in veselje za umno živinorejo je uspešno vzpodbujal s številnimi premovanji v rejskih središčih. Ta premovanja so bila združena celo s sejmom za plemensko živino, kakršen je bil v jeseni l. 1912 v Sodražici.

Ker je pa poleg veselja in navdušenja treba tudi znanja za umno živinorejo, je po svojih strokovnjakih prirejal številna živinorejska predavanja in živinorejske tečaje. Tečaji so trajali 6 do 8 tednov. Poleg teorije so tečaji nudili zlasti pouk s praktičnim delom po hlevih: pokladanje, nastiljanje, snaženje, molža z vsemi preizkušnjami, kontrolno krmljenje itd. Ustanovil je vzrejevališče za bikce in telice.

Pri vsem tem delu pospeševanja živinoreje pa se je deželni odbor naslanjal predvsem na živinorejske zadruge kot institucije organiziranih živinorejcev, ki si hočejo v skupnosti pomagati in dobiti za svojo živinorejo lepše dohodke.

Posledice vojne.

Žal pa je prišla svetovna vojna in lepo organizirano, lepo uspevajoče delo povzdige živinoreje je naenkrat zastalo. Posledice vojne so za nas dvojne: Prvič je vojna z enim udarom ustavila to bogato setev za našo živinorejo. Istočasno pa je vojna uničila povečini pridobitve dela dolgih let pred vojno. Vojna je tako hudo udarila s svojim prisilnim in brezobzirnim gospodarstvom po naših hlevih, da bi niti najhujša živinska kuga ne zmogla takih opustošenj. Razumljivo je, da je vsled tega ponehalo tudi vsako zanimanje in veselje za delo v živinorejskih zadrugah. Saj je bilo mnogokrat v enem dnevu uničeno delo dolgih let.

Poskusi po vojni.

Po vojni imamo sicer še veliko število zadrug, toda te zadruge ne delajo, spijo, so le na papirju. Delajo se poskusi, da se zadruge spravijo v življenje, da se zbudi pri živinorejcih tisto zanimanje in navdušenje, ki je vladalo pred vojno. Pobudo dajejo živinorejski instruktorji, deloma Zadržna zveza, deloma tudi Kmetijska družba. Vendar do pravega dela ne pride. Živahno delujoče živinorejske zadruge so le izjema. Velika večina pa jih spi naprej. Osnujeta se dve pasemski okrožji: najprej za Dolenjsko, pozneje tudi za Gorenjsko. Vendar pa delo ostane v glavnem pri sestankih, razgovorih in načrtih. Dobra stran tega dela je le v tem, da se vsaj nekaj dela, da vsaj nekaj mož in živinorejcev ohrani zanimanje.

Bilo je pa od tega tudi nekaj realnih uspehov. Posebno zadrugarji iz Dolenjskega so prodali ob raznih prilikah lepo število sive živine nakupovalnim komisijam za južne pokrajine države.

Zakaj živinorejske zadruge niso mogle delati.

Minulo je deset let od prevrata. Desetletje v narodnem gospodarstvu že precej pomeni. Zato se bo marsikomu vendar zdelo čudno, da tekom celega desetletja nismo mogli oživeti in organizirati tega, kar se je pred vojno napravilo v petih do osmih letih. Zato moramo vendar vsaj glavne razloge navesti, ki nam bodo pojasnili to mrtvilo, to nerazumevanje za delo in nevoljo do dela v živinorejskih zadrugah.

a) Predvsem se je vsled slabih **valutarnih razmer** po vojni dobro izplačala špekulacija s prekupečevanjem živine. Nasprotno pa je bilo vsled istih valutarnih neprilik tiho, vztrajno, smotreno delo za vzrejo dobre plemenske živine kvečjemu tepeno.

b) Neposredni cilj živinorejcev takoj po prevratu je bila **postavitev v prejšnji stan** ne po kvaliteti, ampak po kvantiteti, spraviti zopet toliko glav v hlev, kolikor odgovarja obsegu dotične kmetije. Gledalo se torej ni na kvaliteto. Povrh tega pa so leta suše, ki so prišla kmalu po prevratu, povzročila živinorejcem težke skrbi.

c) Ni bilo **činiteljev**, ki bi dali pobudo, ki bi nudili zlasti strokovne moči in denarna sredstva, kakor je nekdanje to nudil deželni odbor. Centralistična država je kazala za to stvar vedno manj razumevanja in se je s sredstvi vedno bolj umikala. Strokovnjaki, kolikor jih je še ostalo od nekdanjega aparata deželne samouprave, so po nekaj brezuspešnih poskusih izgubili pogum in zapustili nehvaležno polje delavnosti. Živinorejske zadruge, katerih posebnost pa je napram vsem drugim vrstam zadrug ta, da brez podpore ne more začeti in brez podpore ne živeti, pa so najbolj pogrešale močne, izdatne in vsestranske pomoči deželne samouprave.

Dva uspeha.

Kljub temu mrtvilu pa moramo poleg gori omenjenih realnih uspehov glede prodaje plemenske živine omenjati vendar dve zaslugi živinorejskih zadrug po vojni:

a) **Ohranile so nam vsaj del te lepe organizacije**, ki je bila z žrtvami in z velikim naporom ustvarjena pod bivšim deželnim odborom. Ohranile so, rekel bi, vsaj pod pepelom živo žerjavico, ki se kmalu lahko razgori v mogočen plamen skupnega dela za povzdigo živinoreje. V teh zadrugah se je ohranilo vsaj manjše število mož, ki še verujejo v možnost napredka, ki so pričrani o nujnosti tega dela in, ki ga v nekaterih krajih tudi še z uspehom vršijo.

b) Živinorejske zadruge so po vojni izdelale spremenjenim razmeram odgovarja-

joči program živinorejskega pospeševalnega dela, to je povzdiga živinoreje z izboljšanjem domačih in vdomačenih pasem.

Poprej so se po programu uvažale predvsem čistokrvne plemenske živali, zlasti biki, ki so se za drag denar nakupovali deloma na Tirolskem, deloma v Švici. Ponovna posvetovanja na zborih pasemskih okrožij pa so pokazala ne le, da bi bil uvoz sedaj z ozirom na slabo našo valuto za gospodarstvo skoro nemogoč luksuz, ampak da imamo predvsem domačo čistokrvno pasmo, katero je le treba, potem smotrene izbire (selekcije) dvigniti, izboljšati. S tem so postale živinorejske zadrug še bolj potrebne. Ni le njih namen preskrbeti najboljše plemenske živali od drugod, njih namen je, **domača vzreja najboljših živali s smotreno izbiro** in izmenjavanje vzrejenih živali. Z ozirom na ta razširjeni program, z ozirom na to odgovorno nalogo ne smemo več odlašati s poživitvijo, ampak na celi fronti začeti z živahnim delom, spraviti v gibanje vse obstoječe zadrug in po razmerah in potrebah ustanavljati tudi nove.

Za razumevanje živinorejskih zadrug.

Težava pri delu pa obstoji danes predvsem v tem, da ni dosti razumevanja za pomen dela živinorejskih zadrug, ni razumevanja, kako nujno potrebno je to podrobno delo za prospeh živinoreje in ni razumevanja, da more naš kmet vršiti to delo le potem združne skupnosti.

Zato hočemo v naslednjem na kratko opozoriti na tiste posebne momente, ki nujno zahtevajo poživitev živinorejskih zadrug:

1. Pri nas prevladuje **mala in srednja kmetija**. Vsled tega je za napredek živinoreje neobhodna združna skupnost. Preskrba in vzdrževanje plemenjakov je pri teh razmerah zadeva zadrug. Pa tudi radi vzgleda

in radi vzajemne pobude je združna skupnost velike važnosti.

2. Bistvo živinorejskih zadrug je precej obsežno in vestno **podrobno delo**, na podlagi katerega je mogoče vršiti izbiro (selekcijo) v domači pasmi. To podrobno in vztrajno delo more zopet vršiti le zadruga, katere načelstvo in komisija vrši izbiro živali po hlevih, skrbi za vodstvo matičnih knjig, sestavlja rodovnike, odreja in nadzira kontrolne molže, oskrbuje vzrejo najboljših telet, poskrbi, da plemenska živina dobi tudi zadostne pašnike itd.

3. Le potom zadrug je omogočeno, da se **sposobnost in porabnost najboljših živinorejcev obrne v korist skupnosti, v korist splošnemu napredku živinoreje**. Živinorejska zadruga omogoči, da posebno umni živinorejec postane gospodar hlevov v celi vasi, v celi občini, v kolikor se gre za dobro plemensko živino.

4. Potom zadrug se širi zanimanje za povzdigo živinoreje tudi med druge posestnike, zlasti pa med kmetske **fante in mlade gospodarje**. Težka napaka našega gospodarstva je v tem, da kmečki fant z dnem, ko mora prevzeti gospodarstvo, na to odgovorno nalogo ni popolnoma nič pripravljen. Živinorejske zadrug morajo izpolniti to vrzel in kmečke fante pritegniti v delo za umno živinorejo.

5. Povzdiga živinoreje zahteva **izmenjavo plemenskih živali in dobro vnovčevanje vzrejenih plemenskih glav**, da se večji trud in večji stroški izplačajo. S tem delom živinorejske zadrug preprečijo krvno sorodstvo, ker se plemenske živali izmenjajo med odaljenimi zadrugami. S tem delom rešujejo zadrug najboljše živali za plemenitev in izboljšanje pasme izpod noža mesarja.

6. Le potom živinorejskih zadrug se pripravijo **tla za uspešen pouk v živinoreji s predavanji in tečaji**. Ni uspešnega pre-

davanja in ne tečaja, ako niso tla pripravljena, ako ni vsaj delno že vzbujeno zanimanje in veselje pri tistih, ki se predavanja ali tečaja udeležijo. Brez te priprave pa so tečaji kakor seme, ki pade na pot ali na skalo. Ljudje jih smatrajo za nekaj vsiljenega in nepotrebne; trud in delo propadata.

7. **Premovanja** so, kakor je izkušnja pokazala, zelo dobro sredstvo za povzdigo veselja do živinoreje. Toda uspešna premovanja bodo le tam, kjer dela živinorejska zadruga, ki poskrbi tekom let za dober material na premovališču, ki poskrbi pa tudi, da so komisijam podani o tem materialu potrebni podatki glede rodovnika, hasnovitosti, mlečnosti in drugih lastnosti prednikov. Brez živinorejskih zadrug tudi ni kontrole in garancije, da bodo premovane živali najbolje služile plemenskemu cilju.

8. Država, zlasti pa oblastna uprava se v zadnjem času zavedata, kako važna panoga je živinoreja in ji nudita gmotno pomoč poleg moralne. **Denarna pomoč**, ki jo nudi oblastna samouprava, bo najbolj dosegla svoj cilj, ako se ta pomoč daje ne poedincem, ampak združenim živinorejcem, njihovim zadrugam. **Uspeh podpore, ki gre na zadrugo, bo vedno neprimerno večji, kakor uspeh podpore, ki gre na posameznika.** Poleg tega pa odpade pri podporah živinorejskim zadrugam tudi možni očitek podpiranja sebičnih namenov posameznikov. — Naj pri podporah še tudi to omenjamo, da je važna naloga živinorejskih zadrug, da tudi **občinsko upravo opozore na njeno dolžnost**, misliti v občinskem proračunu na pospeševanje živinoreje.

Ugovor.

Kljub vsemu kar smo navedli, o delu in pomenu živinorejskih zadrug, pa je vendar še veliko, rekli bi skoro pretežna večina živinorejcev, ki vidijo v živinorejski zadrugi

preveč pisarije in preveč sitnosti, ki trdijo, da ta pisarija in te sitnosti nimajo haska in pomena. Govorijo pač zato, ker ne razumejo velikega pomena matičnih knjig, mlečnih zapisnikov itd., ali pa ker so preleni, da bi to delo vestno in podrobno upravljali.

Živinorejske zadruge v drugih državah.

Takim, — da jih imenujemo s pravo besedo — nazadnjakom bi predvsem postavili pred oči delo, ki ga vršijo kmetovalci v drugih državah. Poglejmo le **Švico**, ki kot alpska pokrajina prihaja v prvi vrsti v poštev za živinorejo. **Švica ima šest močnih zvez za živinorejske zadruge.** Te zveze vsaka za se vršijo v svojem področju in za svojo pasmo ogromno podrobno delo.

Zveza švicarskih zadrug za pisano (simentalsko) živino je n. pr. imela koncem l. 1927 546 včlanjenih živinorejskih zadrug. V teh zadrugah je bilo včlanjenih 16 213 živinorejcev, torej povprečno 29 na zadrugo. V matičnih knjigah teh zadrug je bilo vpisanih 53.704 plemenske živali in sicer 1604 bikov, 52 100 krav in telic. Pod kontrolo te zveze se je n. pr. v l. 1927 izvršila kontrolna molža v 93 zadrugah pri 1815 kravah.

Zveza švicarskih zadrug za rujavo živino je koncem l. 1927 štela 312 zadrug z 10 408 člani. Matične knjige so se vodile za 40 538 živali in sicer 779 bikov, 39 759 krav in telic. Pod kontrolo in po navodilih te zveze se je izvršila kontrolna molža leta 1927 v 100 zadrugah pri približno 1800 kravah.

Vsaka izmed navedenih zvez prireja leto za letom velik **sejem za blike plemenjake**, združen s premovanjem. Ti sejmi so dobili svetovni sloves in jih obiskujejo živinorejci tudi iz inozemstva. Zveza za simmentalsko pleme je imela v dneh od 29. do 31. avgusta tega leta že XXX. letni sejem v **Bern-Ostermundingen**. Pregledanih je bilo 892 bikov, o katerih se je izdal kata-

log z važnejšimi podatki iz rodovnika. Zveza za rujavo živino je imela letos že 31. letni sejem v **Zug**.

Vseh šest švicarskih zvez tvori skupno komisijo iz delegatov švicarskih živinorejskih zvez. Ta komisija daje smernice za živinorejo, vodi ves pregled o izvozu, izdaja regulative za sejme, za premovanja, za kontrolne molže itd. Njeno poročilo za čas od 1. julija 1916 do 30. julija 1927 n. pr. omenja v poglavju o izvozu, da je bilo v Jugoslavijo izvoženih 40 plemenskih bikov, v Češkoslovaško 98 plemenskih živali simentalske pasme.

Nemčija in druge države.

Ta vzgled govori dovolj, kaj premore organizacija in vztrajno delo. Pa pogledjmo še v Nemčijo, katere živinoreja je že tako strašno trpela v vojni, še bolj pa vsled velikih reparacijskih dajatev po vojni. Pa so 1. januarja 1928 vendar že imeli 319 zadrug za govejo živino, 383 konjerejskih zadrug, 22 zadrug za ovčerejo itd. In tako bi lahko navajali kot vzgled vse naprednejše države Dansko, Holandsko, Nemško Avstrijo, povsod se pospeševanje živinoreje vrši v združni skupnosti.

Posebni položaj Slovenije v državi.

Pa ne le vzgled živinorejcev v drugih državah, tudi naš posebni položaj nas sili, da obračamo posebno pozornost na povzdigo živinoreje. Naše planine in naši pašniki, naše podnebje, inteligenca našega kmeta, vzorna oblastna samouprava, naše dobre domače pasme, vsi ti momenti in cela vrsta drugih govorijo za to, da je Slovenija v vsakem oziru ustvarjena in poklicana, da izreja plemenske živali za celo našo državo, **da postane Slovenija prava Švica v Jugoslaviji**. To bo najlepši vir

dohodkov, ki ga ne smemo izpustiti, za katerega se moramo trajno brigati.

Mlekarstvo.

Mlekarstvo, ki bo v zvezi z živinorejo tvorilo poglavitni in redni dohodek našega kmeta, tudi zahteva **kot podlago podrobno delo živinorejskih zadrug**. Dobrega mlekarstva ne bomo imeli brez kontrolne molže, brez kontrolnega krmljenja, brez izreje dobrih molznic itd. Vse to pa bomo mogli doseči v živinorejskih zadrugah. Naravnost težko je človeku, če čita podatke o tem, kako lepe uspehe je dosegla živinoreja glede mlečnosti v drugih državah. V uradnih švicarskih poročilih beremo n. pr. o kontrolni molži Zveze švicarskih zadrug za simentalsko živino, pri kateri je najboljša krava v l. 1922/23 **dosegla 9190 kg mleka s povprečno 3.96 % maščobe v letu**.

Pomen oblastne samouprave.

In naposled naj še to navajamo, da sedanji moment naravnost zahteva, da začnemo s podrobnim delom v živinorejskih zadrugah. Začenja se intenzivno in velikopotezno delo oblastnih (poprejšnjih deželnih) samouprav. V proračunih teh samouprav so prav znatni zneski za povzdigo živinoreje. Na nas je, da s svojim delom pripravimo oblastne samouprave, da je živinoreja najvažnejša panoga kmetijstva, ker nudi skupno z mlekarstvom kmetu najsijajnejši dohodek, isto prepričanje, ki je bilo vodilno za bivšo deželno samoupravo. Potem lahko pričakujemo, da bodo zneski za živinorejo v proračunu samouprav leto za letom rasti in da se bo delo živinorejskih zadrug lahko zanesljivo naslanjalo na zadostna gmotna sredstva in na prvovrstne strokovne moči oblastnih samouprav.

A. Obersne:

O mlekarških zadrugah.

(Referat na občnem zboru Zadružne Zveze.)

Po statistiki g. dr. Jovanoviča imamo v naši državi 1,600.000 krav. Če je od teh 1,100.000 molznic, ki dajejo vsaj 3 litre mleka na dan, znaša vrednost mleka dve milijardi dvesto milijonov din. To vrednost nam razen koruze ne daje noben drug poljski pridelek.

V ljubljanski oblasti lahko računam, da dobijo mlekodajalci za mleko, ki ga ne porabijo za svoje družine, ampak ga lahko prodajo, približno 25,000.000 dinarjev. Slovenski kmet nima nobenega drugega produkta, če mogoče izvezemo les, ki bi mu donašal toliko denarja, kakor ravno mleko.

Pri vnovčevanju mleka pa igrajo glavno vlogo mlekarške zadruge. Pomen in stanje mlekarških zadrug nam je razvidno, če pogledamo poslovanje zadrug v letu 1927. Pri Zadružni zvezi včlanjenih 22 mlekarških zadrug, ki so v letu 1927 samostojno poslovale, je nakupilo mleka za D 7,488.657 Centralna organizacija Osrednje mlekarne pa razen tega še za

D 4,491 387

skupaj tedaj za D 11,980 044 ali z drugimi besedami za Din 12,000.000.

Ako vzamemo k temu prometu naših članic še zadruge, ki so včlanjene pri drugih revizijskih zvezah vidimo, da je od celokupnega prodanega mleka kmetovalcev, šlo več kakor polovico mleka v prodajo s posredovanjem mlekarških zadrug.

Toda velika razlika je med vnovčevanjem mleka po mlekarških zadrugah in med vnovčevanjem mleka, bodisi po kmetovalcih samih ali pa po mlekaricah in v privatni trgovini. Tam, kjer so lahke prodajne prilike t. j. v bližini večjih mest in industrijskih centrov, vidimo, da je premoč

v rokah privatne mlečne trgovine. Tako vidimo, da v ljubljanski okolici nimamo nobenih mlekarških zadrug, da celo stare zadruge, ki so pred vojno vsled eksporta mleka v kraje, ki so pripadli pod Italijo, delale z velikim prometom, ne obratujejo. Tako stojijo mlekarške zadruge na Brezovici in na Dobrovi pri Ljubljani, Borovnica, Šmarje in druge. V mesto Ljubljano vozijo mleko deloma iz najbližje okolice kmetovalci sami, iz nekoliko daljše okolice pa mlekarice. Istotako je z aprovizacijo ostalih večjih konzumnih centrov kakor: Jesenice, Zagorje, Trbovlje ter manjših mest: Kranj, Celje in drugih. Privatni trgovini ni treba imeti za prodajo mleka nobenih mlekarških prostorov, nobenega inventarja, ampak pobere se mleko in kakršno mleko se dobi, tako se proda.

Tam pa, kjer so prodajne prilike za mleko težje, kjer vsled večjih daljav ne bi prispelo mleko v konzumna središča več zdravo ali kjer ni mogoče mleka v svežem stanju prodati, tam vršijo v ljubljanski oblasti skoraj izključno vse vnovčevanje mleka le zadruge. Da pa zamorejo vršiti svojo nalogo je potrebno, da so opremljene z vsem potrebnim inventarjem, bodisi za pasterizacijo mleka ali pa za maslarstvo in sirarstvo. Razpolagati morajo tudi s potrebnimi prostori. Razen tega pa je produkcija mlečnih izdelkov manj rentabilna, kakor prodaja svežega mleka brez vsake mlekarške oskrbe. Vsled tega v to panogo ni posegla privatna trgovina v ljubljanski oblasti, kjer zaznamujemo najvišje prodajne cene za mleko. V mariborski oblasti ima veliko premoč privatna trgovina. V letu 1926 ni bilo v mariborski oblasti nobene merodajne zadružne konkurence privatni trgovini, ki je vsled tega plačevala mleko mlekodajalcem po dinarjev 0.875 do 1.10 za liter mleka. Ko pa je začela v istem letu v Ptuj poslovati po-

družnica Osrednjih mlekar, se je cena mleka čez noč dvignila na Din 1.25 do 1.50.

Tudi v ostalih krajih naše države ni mlekarstvo združništvo toliko močno, kakor v Sloveniji. Na Hrvaškem nimamo razen „Samopomoči“ v Zagrebu nobene močnejše mlekarske zadruga ter vidimo vsled tega tudi, da dobi kmet za liter mleka v poletju le povprečno največ Din 1.—. Istotako je mlekarstvo združništvo slabo razvito v ostalih delih naše države in je šele v povojjih. Država prispeva zlasti za Srbijo velike podpore novoustanovljenim mlekarskim zadrugam, vendar se kljub temu iste ne morejo razširiti tako kakor bi bilo to potrebno.

Če pogledamo promet slovenskih mlekarskih zadrug pred vojno in ga primerjamo z današnjim vidimo, da smo zelo nazadovali. Vzrok je ta, da je po vojni odpadel glavni izvoz v kraje, ki so pripadli Italiji. Toda v Sloveniji je celo mlekarstvo nazadovalo od leta 1923 do 1924. V tem času se je namreč razvil živahen izvoz mleka v Avstrijo. Saj se je izvozilo skoraj izključno iz Slovenije v letu 1923 3.179.123 litrov, v letu 1924 11.582.547, v letu 1926 samo še 1.621.813 litrov, a leta 1927 malenkost od 224.958 litrov. V letu 1923/24 je bil promet z mlekom vsled tega toliko boljši, ker so lahko plačevale naše mlekarske zadruga za mleko visoke nakupne cene, ca Din 3.— za liter mleka. Ko pa je izvoz v Avstrijo prenehal, je bilo potrebno vse mleko predelati doma v sir in maslo. Nastala je vsled tega nadprodukcija mlečnih izdelkov in lanskega kriza, v sirarstvu, ki je povzročila padec sirnih cen za ca 30 %. Zopet pa je ta kriza, kakor je pokazalo leto 1928 rodila tudi znaten uspeh. Vsled nizkih prodajnih cen sira v trgovinah se je konzum sira neverjetno povečal in doživeli smo v letu 1928 v nasprotju z letom 1927 veliko pomanjkanje zrelega in vlečnega sira. Cene siru

imajo vsled tega zopet dvigajočo tendenco in vzporedno s tem tudi cene mleka,

Poslovanje starih predvojnih mlekarskih zadrug, ki imajo svoje nepremične in premične investicije izza predvojne dobe, je brez izjeme najboljše. Izjema teh zadrug je le v bližini Ljubljane, kar sem že prej omenjal, ker ne morejo konkurirati z nereelnimi prekupčevalci mleka. Vsled padca valute po vojni se je lahko inventar pri zadrugah čez noč odpisal, da celo, zadruga so si dobile prva leta po vojni lasten poslovni kapital.

V nasprotju s temi zadrugami je pa mnogo težje poslovanje in so mnogo slabši uspehi pri novoustanovljenih zadrugah. Te so si morale nabaviti drag inventar, morale so si dobiti kredit za poslovanje. Toda nimajo samo teh neprilik, ampak pri novoustanovljenih zadrugah se pojavijo še druge neprilike. Tako je pri večini zadrug težko vprašanje dober, zanesljiv mlekar. A najtežja ovira za dobro poslovanje pa je dobava dobrega, za mlekarske izdelke sposobnega mleka. Ljudje so namreč mišljenja, da je za mlekarstvo vsako mleko dobro, naj si bode nakisano, onesnaženo, pregreto, posneto in na vse mogoče načine popačeno. Redno vidimo, da je izdelek mlekarne v prvem letu poslovanja kljub temu, da ima mlekarstvo mogoče najboljšega mlekarja, manjvreden, čemur je vzrok baš slabo mleko združnikov. Kot nadaljna velika napaka je pri novoustanovljenih zadrugah ta, da imajo mnogo premalo množino mleka ter vsled tega pride režija previsoka.

Pri ustanavljanju novih mlekarskih zadrug naj veljajo v glavnem naslednja pravila:

1) točno je treba proučiti, da-li je množina mleka v okolišu zadruga dovolj velika, t. j. vsaj 200.000 litrov na leto ali povprečno na dan vsaj 500 do 600 litrov,

2) poiskati je treba v načelstvo ljudi, ki se ne bodo ustrašili dela in, ki bodo

brez odškodnine vsaj prva leta mnogo, mnogo delali. V primeri z drugimi zadrugami pride pri mlekarških zadrugah na načelstvo mnogo več dela. Po možnosti naj bo načelstvo tako izbrano, da je v vsaki vasi po en član, kajti na ta način bo delo načelstva, zlasti pa predsednika, olajšano. Treba je namreč za dobavo dobrega, za mlekarske izdelke sposobnega mleka delati in zopet delati, ljudi poučevati, kontrolirati, jih grajati. V večini naših kmečkih hiš se premalo pazi na higijeno in ravnanje z mlekom, ter je poduk in kontrola ter ostro postopanje v takih hišah nujno potrebno. Iz prakse pa vidim, da le večletno, intenzivno delo rodi stalen uspeh.

3. Treba si je pred nabavo strojev dobro premisliti, kaj naj zadruga izdeluje, oz. kako se naj ona strojno uredi. Treba je premisliti, ako bo zadruga lahko oddajala mleko ali si naj uredi sirarno ali maslarno. Je to zelo važno, da zadruga takoj v začetku ne nasede kakemu agentu, ki prodaja mlekarske stroje. Njegova korist je prodati čim več strojev, kajti tem več bo zaslužil. Za vsak stroj vam bo naračunal rentabiliteto ter prigovarjal vam bo, da kupite čimveč opreme. A zadruga bo pri tem skočila v večje dolgove, kakor bi bilo potrebno ter bo imela nekaj inventarja na zalogi, ki ga mogoče nikoli ne bo rabila. Vsled tega Vam dajem nujen nasvet, da vprašate, predno kupite inventar vedno in brez izjeme Zadržno zvezo za nasvet.

4) Deleži naj bodo po možnosti čim večji in v sorazmerju s stanjem krav zadržnikov. Mislim to tako, da čim več krav ima kakšen posestnik, naj ima tudi več deležev pri zadrugi. Spraviti je treba skupaj po možnosti veliko zadržno glavnico, da se iz te po možnosti krijejo izdatki za inventar.

5) Ako si pa zadruga gradi svoj lasten dom, naj opravijo vsa težaška dela, kakor

tudi vožnje zadržniki sami, naj delajo kuluk.

6) Še na eno napako, ki se tiče že poslovanja, bi opozoril zadrge, ki pričenjajo z obratom. Organizirajte dobavo mleka tako, da bodo zadržniki sami skrbeli za dovoz mleka iz oddaljenejših krajev v mlekarno in da bodo oddajali mleko v njihovih lastnih posodah. Po vojni se je razpasla po nekaterih zadrugah navada, da zbirajo mleko vozniki v skupne posode in, da pridejo na prag hiše po mleko. Na ta način zamore zadruga plačevati mleko cenejše, da si more kriti voznino.

Opozoril sem, da se naj nikar ne snujejo mlekarne s premalo množino mleka. V Nemški Avstriji, kjer je država v zadnjih letih mlekarstvo tako rapidno dvignila, da imajo nemška mesta za aprovizacijo dovolj lastnega domačega mleka, da zadovoljujejo maslarne trg že z domačim maslom in da sirarne že mehke sire izvažajo v Nemčijo ter so postale merodajen konkurent Češki, je opaziti v zadnjem času, da se je začela reorganizacija mlekarne na ta način, da manjše mlekarne spajajo in organizirajo le velike mlekarne. Pri njih velja pravilo: mlekarna mora imeti 2000 do 4000 litrov mleka.

Nastane pa vprašanje, kaj pa naj naredimo v krajih, kjer ni toliko mleka, da bi se lahko ustanovila mlekarna, a vendar je preveč mleka za domačo uporabo. V takih primerih nasvetujem, da si kupijo kmetovalci skupno v vasi en posnemalnik, ga montirajo v kakšnem pripravnem higijeničnem malem prostorčku in da mleko skupno posnemajo. Ni pametno, kakor se baš zadnje čase godi, ko so hrvatske firme dobile za vsak kraj svojega zastopnika za prodajo posnemalnikov, da si vsak kmet nabavi lasten posnemalnik. Na ta način se vrže lahko v eni vasi za 20 malih posnemalnikov dinarjev 20.000.—, medtem ko bi, če bi si skupno kupili en sam večji posnemalnik izdali le

kakih 3.000 dinarjev. Pri posnemanju z enim samim posnemačnikom si kmetovalci prihranijo ogromno dela, saj bo en sam človek na velikem posnemačniku naredil isto delo v istem času, kakor 20 ljudi na 20-ih malih posnemačnikih. Razen tega pa lahko prodajo skupno smetano v kako mlekarno po mnogo višji ceni, kakor pa jim vrže, ako iz smetane izdelujejo maslo. Za mlekarne pa je prodaja kmečkega masla naravnost škodljiva. Saj se danes ponuja kmečko maslo na trgu v Ljubljani po Din 25,—, medtem ko je en gros cena la mlekarskemu maslu Din 45,— za kg. Organizirajte vsled tega skupne posnemačnike, zametujte pa misel lastnih malih posnemačnikov, ker si z malimi posnemačniki škodujete sami sebi, škodujete pa tudi vsem maslarskim zadrugam, ker vsled vaše nizke cene za maslo kvarno vplivate na ceno la mlekarskemu maslu.

Prihajam končno na želje, ki bi jih imele mlekarske zadruge.

a) Videli smo, da v bližini Ljubljane ne morejo poslovati niti naše stare zadruge izza predvojne dobe. Še manj pa, da bi se

osnovala nove zadruge. Vsled nereelne konkurence mlekaric in prekupčevalcev mleka je reelno poslovanje mlekarne nemogoče. Ker se pa ravno sedaj, kakor je posneti iz časopisnih vesti, dela na tržnem redu za mesto Ljubljana, mislim, da je potrebna skupna akcija vseh v poštev prihajajočih mlekarskih zadrug, ki so tangirane na aprovizaciji mesta Ljubljane, da podvzamejo potrebne korake, da se upoštevajo upravičene zahteve zadrug.

b) V Sloveniji imamo za promet z vinom takozvani vinski zakon. Pitje vina za življenje ni neobhodno potrebno. Medtem pa je uživanje mleka, zlasti za otroke, kakor tudi za odrasle, nujna življenska hrana. Nimamo pa tozadevno nobenega zakona, mlečno trgovino štiti le nekoliko zakon o živilih (Nahrungsmittelgesetz), ki se pa skoro ne izvaja. Naše stremljenje mora biti, da dobimo čimprej času odgovarjajoč zakon o prometu z mlekom in mlečnimi izdelki, kajti le na podlagi takega zakona je mogoča reelna kupčija in vspešno z njo naraščanje konzuma in dvig mlekarstva.

Taksna prostost za zadolžnice.

Že ponovno smo v našem glasilu opisovali križevno pot naših vlog, da bi se dosegla taksna prostost za zadolžnice pri onih posojilnicah, ki so izpolnile pogoje čl. 262 fin. zak. za leto 1922/23. Vse dokazovanje, vse sklicevanje na to, da se taka prostost priznava po vseh pokrajinah, samo v Sloveniji ne, je bilo bob v steno. Birokratski pismouki so zmirom znali poiskati v dotični naredbi kako besedo, ki so jo toliko časa zavijali in preobračali sem in tja, dokler niso našli povoda, da so izdali „rešenje“, da o taksni oprostitvi zadolžnic ne more biti govora.

Navzlic vsemu temu odporu nižjih upravnih instanc pa naša Zveza ni odnehala, ampak je celih pet let vztrajala na tem, da se mora taksna prostost za zadolžnice oproščenih zadrug priznati tudi slovenskim zadrugam, kakor se priznava hrvatskim in srbskim.

Po neštevilnih vlogah in intervencijah se je slednjič vendar posrečilo, da je generalna direkcija davkov poslala delegaciji finančnega ministrstva v Ljubljani razpis, s katerim je to vprašanje povoljno rešeno za naše posojilnice.

O tem razpisu nam je delegacija finan-

čnega ministrstva dostavila sledeči dopis, ki ga priobčujemo v dobesečnem prevodu:

Štev. II-28/11 ex 1928. Ljubljana, dne 7. XI. 1928.
Zadolžnice zadrug, taksiranje.

Zadružni zvezi

v

Ljubljani.

Ministrstvo financ, generalna direkcija davkov, mi je dostavila razpis br. 129.234 z dne 10. oktobra 1928, ki se glasi:

„Z rešenjem ministra financ od 25. decembra 1923 in na podlagi čl. 262 finanč. zakona za l. 1922/23 ter predpisa točke 15, čl. 6 zakona o taksah, je dano oproščenje od taks v omenjenem rešenju navedenim zadrugam.

V omenjenem rešenju je poleg ostalega predvideno oproščenje tudi za potrjevanje zadolžnic zadružnikov, kadar jemljejo denar na posodo od svojih zadrug.

Ker posamezne ustanove smatrajo, da se dano oproščenje nanaša samo na takso za potrdila (T. br. 43), dočim zahtevajo, da se taksa od pravnega posla (T. br. 18) plača, zato generalna direkcija na podlagi člena 43 zakona o taksah pojasnjuje:

Oproščenje od takse ob priliki potrjevanja zadolžnic zadružnikov je treba razumeti tako, da se nanaša ne samo na takso iz T. br. 43¹ taksne tarife,

ampak tudi na takso iz T. br. 18² taksne tarife, ker je bila intencija, da se za navedene zadolžnice taksa sploh ne plača.

Kar se tiče oproščenj v ostalih slučajih, so taksativno naštetja v rešenjih ministrstva financ št. 43.322/23 in št. 84.559/25, preko česar se z večjim oproščenjem ne morejo koristiti.

Prednje se dostavlja delegaciji — direkciji, da z njim seznaniti zainteresovane.“

O tem mi je čast obvestiti Vas s pristavkom, da je postal tukajšnji razpis z dne 1. februarja 1928 št. II-28/2, odnosno z dne 19. maja 1928 št. II-28/7 brezpredmeten.

Delegat: Dr. Rupnik.

Pripomniti imamo še, da je delegacija finančnega ministrstva v Ljubljani poslala gornji odlok tudi vsem davčnim uradom. Dalje ga je dostavila višjemu deželnemu sodišču v Ljubljani, ki ga bo z svoje strani razposlalo vsem podrejenim sodiščem.

Odlok smo priobčili doslovno tako, kakor se glasi, da se bodo mogle članice v slučaju potrebe nanj sklicevati.

¹ Po tarif. post. 43 se plačuje za overitev vsakega podpisa bodisi po oblastvu, bodisi po uradnih osebah za vsak podpis taksa 10 Din. Po 5. pripombi k tarif. post. 43 se mora za overitev podpisa vložiti prošnja, taksirana po tar. post. 1, t. j. s kolkom za 5 D.

² Po tarif. post. 18 se plačuje taksa $\frac{1}{4}\%$ za zse listine v posojilih.

© © © VPRAŠANJA IN ODGOVORI © © ©

Vprašanje 30: Naša zemljeknjižno zavarovana terjatev napram nekemu članu je bila popolnoma poravnana. Zastavna pravica za to terjatev pa še ni izbrisana. Sedaj prosi dotični član znova za posojilo. Ali bi se moralo novo posojilo znova vknjižiti ali

zadostuje prva vknjižba, zlasti ker bo novo posojilo manjše od prvotnega?

Odgovor: Vsaka posojilna pogodba je samostojno pravno dejanje in zato je treba tudi vsako posojilo obravnavati ločeno drugo od drugega. Ponovno posojilo nima s prvot-

nim pravno nobene zveze; zato ne more vknjižba zastavne pravice za prvo posojilo veljati tudi za novo posojilo. Če se torej dovoli novo posojilo, ga je treba dati zopet posebej vknjižiti.

Ako bi posojilnica ne postopala na ta način, bi ji utegnile nastati zelo neljube posledice. Vaš dolžnik ima v rokah od Vas izstavljena potrdila, da je ves dolg iz stare zadolžnice poravnal. Zato bi mogel zahtevati, da mu izstavite pobotnico o popolnem plačilu starega posojila, obsegajočo obenem Vaše dovoljenje, da se sme zastavna pravica za Vašo terjatev v zemljiški knjigi izbrisati. Tako izbrisno pobotnico bi mu posojilnica morala dati, ker bi bil sicer dolžnik opravičen nastopiti sodno pot. Med tem bi mogel dolžnik svoje posestvo prodati ali ga obremeniti z drugimi posojili. Vaša terjatev iz druge zadolžnice bi mogla na ta način ostati povsem nezavarovana.

Zato je treba ob ponovnem posojilu zahtevati tudi ponovno zadolžnico z natančno navedbo zastavljenih predmetov in z izrecno izjavo dolžnikovo, da dovoljuje vknjižbo zastavne pravice. Seveda mora biti dolžnikov podpis na drugi zadolžnici legaliziran, tako da se more na podlagi nove zadolžnice izvršiti takoj vpis zastavne pravice v zemljiški knjigi.

Vprašanje 31: Vsled raznih okoliščin, katerih tu ne moremo navajati, smo prisiljeni odpisati neko posojilo v znesku Din 1.180.—. Prosimo pojasnila, kako naj ta odpis izpeljemo v knjigah in v računskem zaključku?

Odgovor: Ker vodite enostavno knjigovodstvo, se izvrši tak vpis pravilno brez vpisovanja v blagajniški dnevnik in razdelnik, temveč se izpelje edinole v knjigi posojil na dotičnem računu. Poleg datuma vpišite pod označbo „vsled sklepa skupne seje načelstva in nadzorstva z dne... odpisano“

ter vpišite odpisani znesek v razpredelnico „vrnjeno posojilo“.

Samoumevno je, da pri sestavljanju inventurnih izpiskov koncem leta izpiski posojil ne bodo soglašali s prometnimi izkazi v razdelniku. Zato morate tudi v izpiskih označiti akt. št. ... odpisano in pod „vrnjena posojila“ vpisati + 1.180.— ter pod „stanje posojil“ — 1.180.—. Tako bodo soglašali vsi računi.

V računskem zaključku izkažete odpisani znesek pod zgubo. Pri tem postopate istotako, kakor n. pr. pri vsakoletnem odpisu inventarja.

Ako pa že hočete ta vpis izpeljati v temeljnih knjigah, vpišite odpisani znesek pod prejemki blagajniškega dnevnika kot vrnjeno posojilo, pod izdatki pa isti znesek pod posebno označbo „odpis posojil“.

Vprašanje 32: Ker točimo mi članom tudi vino in jim postrežemo z mrzlimi jedili ter člani zahtevajo vino ob nedeljah in praznikih popoldne na dom, prosimo za pojasnilo, da li bi jim smeli tudi ob nedeljah in praznikih n. pr. od 3. do 4. ure iz poleg prodajalne se nahajajočih točilnic oddajati vino in mrzla jedila brez da bi imeli prodajalni odprti. Ali pa se imamo tudi mi kot sklenjeno društvo za svoje člane držati nove naredbe o odpiranju in zapiranju trgovin? Nam v tem oziru §§ 12, 13, 14 niso popolnoma jasni. (K. d. v K.)

Odgovor: V smislu naredbe o zapiranju obratovalnic morate imeti ob nedeljah in praznikih popoldne prodajalnico kakor tudi točilnico zaprto. Tako določa izrečno § 14. omenjene naredbe velikega župana. Kakšnih izjem v tem oziru konzumna društva kot zadruga ne uživajo.

Vprašanje 33: Ali je mogoče ponovno izvoliti v nadzorstvo člane, čijih poslovna doba je potekla. Znano nam je, da imajo

nekatero zadrugo v pravilih določeno, da ponovna izvolitev v nadzorstvo ni mogoča.

Odgovor: Po združnem zakonu ponovna izvolitev odstopivših članov nadzorstva ni izključena. Zato je vedno mogoča ponovna izvolitev. Zadrugi pa je na prosto

dano, da v pravilih ponovne izvolitve članov nadzorstva izrečno ne dopusti. Potem se mora seveda te določbe držati. Sicer pa prepoved ponovne izvolitve nima nobenega praktičnega pomena in je zaradi tega nepotrebna in nepriporočljiva.

ZADRUŽNIŠTVO.

Izredni občni zbor Zadružne zveze v Mariboru. Opozarjamo zadrugo na vabilo za glavno skupščino Zveze na drugi strani platnic, ki bo 14. decembra 1928 ob 10. uri dopoldne v dvorani Zadružno gospodarske banke v Mariboru. Na tem zboru bosta podana referata o vinarskih in sadjarskih zadrugah. Ker se bodo v njih razpravljala vprašanja, ki so za Štajersko posebnega pomena, pričakujemo, da se bodo štajerske zadrugo tega zbora prav obilno udeležile. Želimo pa tudi, da zadrugo iz vseh posebno pa vinorodnih in sadjarskih krajev pošljejo svoje zastopnike na to skupščino. Zveza je zaprosila, da bo mogoča čim številnejša udeležba, za polovično vožnjo na železnicah. Uspeh te prošnje objavimo pravočasno v časopisih.

Zahvala. Na drugem mestu današnje številke priobčujemo odlok generalne direkcije davkov o taksnih oprostitvah za zadolžnice. Da se je dosegel ta veliki uspeh, gre v veliki meri zasluga g. poslancu VI. Pušenjaku, ki je mnogokrat posredoval v tej zadevi. Za njegovo prizadevanje in naklonjenost mu bodi na tem mestu izrečena iskrena zahvala.

Hranilne vloge pri članicah Zadružne zveze so znašale v letu 1927 okrog 690 mil. dinarjev. Povišek proti letu 1926 znaša 130,8 mil. ali 18%. Dasi hranilne vloge v zadnjih letih stalno in hitro rastejo, vendar je povšek v zadnjem letu procentuelno precej

nižji od poviška v prejšnjih letih. Leta 1924 so znašale hranilne vloge pri Zvezinih posojilnicah 316,1 mil., leta 1925 431,4 mil., kar je 115,3 mil. ali 36% več, leta 1926 pa 559,2 mil., to je za 127,8 mil. ali 22% več proti prejšnjemu letu. Vzrok procentuelnega padanja poviška hranilnih vlog je iskati v znižani obrestni meri, kapitalizirane obresti znašajo manj kot prej, in pa v slabšem gospodarskem stanju, ki so ga povzročile slabe letine. Kljub temu pa smemo biti z razvojem zadovoljni, ker bomo najbrže že v teku 2 let dosegli predvojno višino, ki je znašala okrog 85 mil. zlatih kron (935 mil. dinarjev) pri posojilnicah na ozemlju današnje Slovenije.

Stanje zadružništva v naši državi koncem leta 1927. Izšel je Gospodarski koledar Hrvatskega gospodarskega društva kot osrednje zadrugo za leto 1929. Inšpektor glavne zadružne zveze ing. Varga je priobčil v koledarju najnovejše statistične podatke o stanju zadružništva v Jugoslaviji. Skupno število v raznih zvezah včlanjenih zadrug je znašalo koncem leta 1927 okoli 4300. V njih je organiziranih nad 1/2 milijona članov. Ker od tega 1/2 milijona odpade nad 200.000 na slovenske zveze, se jasno pokaže kako malo je zadružništvo v drugih pokrajinah naše države razširjeno. Ing. Varga konstatira tudi, da je zadružništvo, predvsem mnoge zveze, razen slovenskih seveda, navezano na tujo pomoč, glede obratnega kapitala.

Vzrok je tako pomanjkanje zadružnega kapitala kot tudi dejstvo, da je zadružni kapital dostikrat naložen mesto pri zvezah pri drugih denarnih zavodih. To se pozna zlasti na višini obresti, ki jih morajo zadruge plačevati za kredite pri zvezah. Te znašajo v Sloveniji 8—9%, pri zagrebških zvezah 16%, pri sarajevskih pa kar do 20%; v Beogradu in Vojvodini je obrestna mera za kredite nekako 12—14%. Obrestna mera za posojila pri posameznih krajevnih zadrugah je seveda pri nas najnižja. Najvišja pa je v Bosni kjer doseže 24%. Visoka je tudi v Vojvodini, kjer delajo zadruge veliko z bančnimi krediti. — Gospodarski koledar se naroča pri upravi Gospodarskega lista, Zagreb, Gundulićeva ulica br. 18. in stane Din 11-50.

Prva krajevna zadruha za poljedelski kredit v Sloveniji. V Pišecah je bila ustanovljena krajevna zadruha za poljedelski kredit na podlagi zakona iz leta 1925. To je prva zadruha, ki je na temelju tega zakona v Sloveniji vpisana v zadružni register. Ustanovitve ni narekovala faktična potreba, ker v Pišecah že obsloji ena kreditna zadruha. Zdi se pa, da si ustanovitelji preveč obetajo od državnih kreditov. V Sloveniji moramo smatrati take zadruge le za poizkuse, ki pa bodo ostali vedno osamljeni, ker ne bodo mogli pokazati večjih uspehov kot naše zadružništvo, ki sloni na samopomoči.

Tretji obrok bivšim članicam Verbanda. Z znano konvencijo dr. Laze Markovića med našo in avstrijsko državo so dobile bivše članice Verbanda v Gradcu za svoje naložbe pri Verbandu le po 8 Din za 100 starih kron brez obresti. Po prizadevanju naših poslancev-zadruharjev je država radi škode, ki je bila s tem prizadeta bivšim članicam Verbanda, sprejela v svojo obveznost povračilo te škode in je dva obroka dejansko že poravnala. Na dolgu pa je

še s tretjim obrokom. Zadružna zveza je napravila korake pri gospodu ministrskemu predsedniku dr. Korošcu in pri poljedelskem ministrstvu, naj se prizadetim zadrugam plača še tretji obrok.

„Savez srpskih zemljoradničkih zadruga v Sarajevu“ je centrala srbskih zadrug v Bosni. V tej zvezi je včlanjenih 150 zadrug. Iz pregleda premoženjskega stanja od 136 zadrug, ki so podatke poslale, vidimo, da so imele te zadruge 1.3 mil. Din rezerv, 0.8 deležev, 6.7 so znašale hranilne vloge, 5.2 pa izposojila. Obseg zadrug je torej zelo neznat, saj odpade na vsako povprečno samo 49.000 Din hranilnih vlog. Razmeroma ugodno razmerje pa obstoji med lastnim in tujim imetjem. Zveza sama je delala s sledečimi sredstvi, kakor jih izkazuje bilanca za 30. junij 1928 (v mil. Din): deleži 0.3 mil. Din, rezerve 0.3, hranilne vloge 1.4, vloge zadrug 1.4, izposojila 5.4. Bosensko zadružništvo je v veliki meri navezano na tuja sredstva, ki jih mora iskati v izvenzadružnih krogih. Glavna upnika zveze sta Narodna banka in Srbska zadružna banka v Sarajevu.

Stanje kmetijskega zadružništva v Švici koncem leta 1927. Po podatkih statističnega zbornika za Švico je bilo v švicarskem trgovskem registru 1. januarja 1927 vpisanih 11.450 zadrug in 31. decemb. 1927 pa 11.574. Med temi je 193 kmetijskih konsumnih in nabavnih zadrug, 247 stavbnih in stanovanjskih, 420 za preskrbo vode, 375 za preskrbo elektrike in plina, 747 kmetijskih nabavnih, 2777 sirarskih, 192 raznih kmetijskih prodajnih, 107 melioracijskih, 1523 živinorejskih, 89 pašniških, 7 nabavnih in prodajnih, 451 rafaznovk, 18 raznih posojilnic, 159 hranilnic, 113 življenskih in pokojninskih zavarovalnic, 583 bolniških blagajen, 80 zavarovalnic za živino, 74 raznih drugih zavarovalnic, in 2142 raznih dru-

gih zadrug. Proti stanju, ki je bilo 1. januarja 1927 se je število zadrug zmanjšalo pri kmetijskih nabavnih zadrugah za 10, pri raznih kmetijskih prodajnih zadrugah za 3,

pri živinorejskih zadrugah tudi za 3, pri pašniških in pa pri hranilnicah pa za 1. Pri ostalih zadrugah je ostalo stanje isto ali pa se je povečalo.

© © © © © GOSPODARSTVO. © © © © ©

20 % boni. Z določbama dveh finančnih zakonov je bilo dosedaj urejeno izplačilo 20 %-nih bonov za odtegljaje pri žigosanju novčanic na ta način, da se morejo boni do največ K 1000 oz. K 2000 porabiti za poplačilo davčnih obveznosti, toda le od onih davčnih obvezancev na katerih ime se glasijo boni. — Zadržna zveza se je obrnila s posebno vlogo na ministrskega predsednika in na ministra za finance. naj bi se v interesu državnega kredita in državnega ugleda vprašanje realizacije 20 %-nih bonov končno veljavno rešilo na ta način, da država neomejeno izplačuje 20 %-ne bone imetnikom pri predložitvi. Le v slučaju, ako bi izplačilo v gotovini iz proračunskih ozirov ne bilo mogoče, naj bi se s finančnim zakonom določilo, da se boni od imetnikov sprejemajo za pokritje davčnih obveznosti ne glede na višino zneska, na katerega se glasijo.

Reorganizacija finančne uprave. S prihodnjim letom se bo začel uporabljati novi zakon o neposrednih davkih. Z izenačenjem davčne zakonodaje je nastala potreba izenačenja cele finančne uprave, ki je bila do sedaj v vsaki pokrajini drugačna. Najvišja upravna oblast je finančno ministrstvo. Neposredno pod finančnim ministrstvom bo 14 finančnih direktij. Slovenija bo spadala pod direkcijsko v Ljubljani. Finančne direktije bodo razdeljene na pet oddelkov in sicer: 1. oddelek za računovodstvo, 2. neposredne davke, 3. trošarino, takse in finančno kontrolo, 4. carine in 5. kataster in državno

imetje. Na mesto sedanje finančne prokuratora bo postavljen za območje ene ali več direktij zastopnik državnega pravobranitelja. Finančni direktiji so neposredno podrejeni: 1. za davčno, pristojbinsko in blagajniško računovodstveno stroko, davčne uprave, 2. za carinsko službo, carinarnice in carinski oddelki, 3. za katastrsko službo, katastrske uprave, 4. za službo finančne kontrole, srezke uprave finančne kontrole in njim podrejeni oddelki. Kot najnižja upravna instanca bodo poslovale srezke uprave, ki bodo prevzele vse posle sedanjih davčnih uradov in davčnih okrajnih oblastev.

Poleg drugih poslov bodo finančne direktije odmerjale davek na dobiček podjetij, zavezanih javnemu polaganju računov (posebno pridobnino). Prizive proti tem odmeram bo reševala generalna direktija davkov. To bo imelo za posledico, da se bodo morale vlagati morebitne pritožbe zoper odločbe generalne direktije na državni svet.

Vse druge pritožbe, kolikor ne bodo spadale pred reklamacijski (prizivni) odbor, bodo reševale finančne direktije v II. instanci. Odpisovati davke radi neizterljivosti bodo smele finančne direktije le do zneska 500 Din. Do istega zneska bodo smele tudi dovoljevati povračilo davčnih preplačil. Pri tej priliki bodi tudi omenjeno, da bodo po zakonu o neposrednih davkih smele finančne direktije dovoljevati odloge plačil le do zneska 5000 Din, dovoljevanje plačilnih olajšav preko tega zneska je pridržano ministrstvu. Tudi povračila in odpise takse in

trošarin bo smela direkcija dovoljevati samo do zneska 500 Din.

Naložbe pri poštni hranilnici Dunaj. Ob desetletnici našega ujedinjenja je poleg cele vrste drugih vprašanj tudi vprašanje naložb pri poštni hranilnici na Dunaju še nerešeno. Zadrúžna zveza je, kakor že ponovno poprej, sedaj zopet napravila vlogo na prizadete oblasti, naj se vendar to vprašanje končno reši. Ovira obstoji edino še v tem, da izmed nasledstvenih držav Poljska še ni ratificirala tozadevnih konvencij. Imamo poročilo, da je naša vlada podvzela korake, da tudi še Poljska konvencije ratificira in se vprašanje naložb pri poštni hranilnici na Dunaju vsaj po preteku desetletja ugodno reši.

Posojilo monopolske uprave. Uprava državnih monopolov je vzela pri STAB, to je pri švedskem vžigaličnem trustu posojilo v znesku ene milijarde in dvestotisoč dinarjev (22 milj. dolarjev). Posojilo je za dobo 30 let, obrestna mera $6\frac{1}{4}\%$, emisijski kurz pa 90%. Državna uprava monopolov bo porabila to vsoto, da izplača državi tiste svoje čiste dohodke, ki jih je tekom let zadržala kot obratni kapital namesto, da bi jih oddajala državni blagajni. Po zaključnih računih za l. 1926/27 je na ta način zbrani obratni kapital državne monopolske uprave znašal skoraj poldrugo milijardo dinarjev. Monopolska uprava je že dalj časa poskušala, da na drug način uredi vprašanje svojega obratnega kapitala, kar se ji je sedaj posrečilo potom tega posojila. Celokupni iznos tega posojila bo država uporabila za izplačilo letečih dolgov. Ker so ravno leteči dolgovi državnim financam najbolj nevarni, je korist tega posojila izven dvoma, čeprav niso vsi pogoji

ravno ugodni, posebno pa ne tisti, ki se tičejo izplačila tega posojila. STAB si je s tem posojilom pridobil pravico do izključne prodaje vžigalic v naši državi. Monopolska uprava bo dala STAB-u na razpolago vso sedanjo prodajalsko organizacijo. Cene vžigalic bodo ostale zaenkrat najbrže neizpremenjene. Razen tega posojila od 22 mil. dolarjev je monopolska uprava najela še posojilo v znesku 1,080.000— funtov šterlingov pri Anglo internacijonalni banki v Londonu. Posojilo je za dobo pol leta, obresti znašajo $6\frac{1}{2}\%$. To posojilo je nekak prehodni kredit, ki se ga poslužuje monopolska uprava vsako leto, ko potrebuje več obratnega kapitala za nakup surovin.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra Din 125—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg Din 92— po 100 kg à Din 92—, kalijeva sol po 100 kg Din 170—, kostni superfosfat Din 128—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 285—; kostna moka Din 120—; mavec (gips) Din 40—; nitrofoskal v pločevinastih bobnih Din 200—; cement dalmatinski Din 58—; klajno apno Din 4—; lanene tropine Din 3 90; modra galica Din 7 75; žveplo Din 3 20. Pri vagonemskem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100—; slamoreznice Din 1.700— do 2.000—; čistilnik 10 sit Din 1.500—; Plugi Din 500— do Din 940; reporeznica M. R. Din 550—; trijerji Din 2.000— do 3.500—; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200—; robkači Din 900—; sadni mlini Din 1.400— do Din 1.700—; brzoparilniki Din 1.400— do Din 2.800—; kosilni stroji Din 2.000—. Razen tega imamo na zalogi še vse vrste poljedelskih strojev.